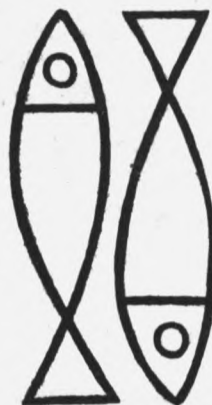

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

„Hij geloofde „onbeschaamd“ in de vriendschap van zijn vriend“

LUKAS 11:8

De discipelen hebben de Meester zien bidden.

Ze hebben ook vaak genoeg een Farizeër op een hoek van een straat zien staan en horen bidden. Ze voelden dan: dit rammelt.

„Heer, leer Gij ons bidden“.

Is dit een domme, on-Geest-elijke vraag?

Op een huisbezoek na het dankgebed van mijn ouderling, zei een vrouw: „schriklijk man, wat ken jie bidde, een dominé geliek“.

Dat was de hoogste lof. Want een ds. heeft er voor geleerd.

Kan dat: er voor studeren, examen afleggen in en proefwerk maken over... bidden? Blij zijn met een 6-, nog net voldoende?

Neen, dat gaat niet.

Bidden leren... wèl!

En al biddende leren bidden óók.

Ik dacht dat we hier te doen hadden met de gelijkenis van de **onbeschaamde** bidder. We zullen goed moeten letten op de betekenis van twee woorden nl.: vriend en onbeschaamd. Ik bedoel de betekenis van die twee woorden hier in onze gelijkenis.

Het woordenboek zegt: onbeschaamd is, geen schaamte hebbende.

Dat zal waar zijn. Dan worden er vier voorbeelden genoemd.

Een onbeschaamde bedrieger, een onbeschaamde blik, een onbeschaamde leugen, hij liegt onbeschaamd. Dat is niet best. Wie dit doet, moet er zo spoedig mogelijk mee ophouden.

In de gelijkenis is een man aan het onbeschaamd vragen.

En hij moet er niet zo spoedig mogelijk mee ophouden, maar het graag **altijd** zo doen. **Onbeschaamdheid** betekent hier niet: brutaliteit, een dubbel dik vel voor het hoofd hebben, **onbeschoftheid**.

Het is: heerlijke, argeloze, naïeve onbeschaamdheid.

Het komt gewoon niet in hem op, zich te schamen.

Omdat hij met de beste wil van de wereld zich niet kan indenken, dat hij wel eens beschaamd **gemaakt** zou kunnen worden.

Waarom niet? Omdat hij met zijn **vriend** te doen had.

Niet maar met een buurman, maar met een **vriend**.

Er wordt met het woord „vriend“ gewoonlijk nog al vrijmoedig omgehaspeld. Sommige mensen hebben massa's vrienden. Dan heb je er niet een.

Hebt u drie vrienden? Dat is veel! Wees zuinig op ze. Ze zijn schaars.

Meisjes houden er nog al eens een vri(e)ndje op na.

Het zijn meestal geen vri(e)ndjes in de nood.

Ze brengen vaker in nood.

En houden zich dan dood. Vriend?, dan

moet je eerst afwachten dat er **nood** komt.

Echte vriendschap is: staan voor de ander. „Je kunt op mij aan“.

Dat is een onuitgesproken afspraak. Een goede kennis, is nog geen vriend.

Eerst ga ik nu wat vertellen.

Het is nacht in een éénkamer woning.

Vader, moeder, kinderen — het hele gezin slaapt.

Plotseling wordt er hard op de deur gebonsd.

„Moeder zal wel het eerst wakker geworden zijn“, merkt iemand heel fijn op.

We gunnen haar die eer, het komt haar toe.

Alles wordt wakker, de heer des huizes, slaapdronken, waarschijnlijk niet in een al te zonnig humeur.

Hè, wat, drie broden...!?

Wat een vrijmoedigheid. In de nacht komen vragen en dan nog om drie koeken.

Eén voor de gast, één voor de gastheer (hij moet mee-eten) en dan nog één over, want anders lijkt het zo zuinig, schriel, zo afgepast.

Dat gedooft de gastvrijheid in het Oosten niet. Drie koeken dus.

J. Keizer

Het is bar. Het gaat niet door. Het gaat wèl door, want de „onbeschaamde“ vriend gaat door.

Laten we hem eens een kort interview afnemen.

„Is dit nu niet wat te gek“? „Midden in de nacht, burengerucht en er zijn toch **grenzen**, dit moet je je toch kunnen indenken“.

Reken er maar niet op dat het je lukt.

Hij kijkt ons verbaasd aan.

„Te veel gevraagd, onbeschaamd, burengerucht, niet lukken“?

„Hoe komt u er bij!? Natuurlijk krijg ik wat ik vraag, want: hij is toch mijn vriend“?

„Je mag niet zo onbeschaamd zijn“.

Maar als hij als een „onbeschaamde“ beschaamd was afgedropen, dan had hij toch zijn vriend **beschaamd** gezet; want dan had hij niet volkomen geloofd in de vriendschap van zijn vriend. Dat kunnen vrienden elkaar toch niet aandoen!?

Hij was onbeschaamd, hij schaamde zich hier niet, omdat hij vroeg en klopte in de **vaste zekerheid**, dat hij aanklopte bij een vriend.

Hij moest onbeschaamd zijn. Anders maakte hij zijn vriend beschaamd.

„Onbeschaamdheid“ tengevolge van groot vertrouwen.

Uit de gelijkenis blijkt, dat de vriend ach-

ter de deur, het misschien nog wel had durven bestaan, uitvluchten te zoeken, om er van af te komen, want het was ook zo'n lastige situatie, al was het dan ook zijn vriend; maar dat hij niet op kon tegen zoveel gemis aan beschaamdheid, zo'n onvoorwaardelijk vertrouwen in de vriendschap van zijn vriend.

Hij deed geen beroep op „het begrip“ van zijn vriend, hij stond op en gaf.

Onbeschaamd, vol argeloos vertrouwen een beroep durven doen op Gods vaderlijke liefde en trouw, dat... is bidden.

We moeten niet zeggen, dat de **HEERE** niet geeft **tenzij** er Hem in zulk onbeschaamd vertrouwen om wordt gevraagd. Dan zeggen we weer veel te veel.

Leren bidden, wat is het nodig.

Het verschil leren verstaan tussen dit heerlijk „onbeschaamd“ bidden d.i. gelovend in de reeds zo vaak **ervaren** vriendschap van de vriend en het koppig en brutaal al maar blijven aanbellen en lawaai maken, om je er dan tenslotte bij neer te leggen.

De onbeschaamde bidder klemde zich vast aan het vrienden-**hart** van de man achter de deur, dat hij had leren **kennen** uit de **omgang** met elkaar.

Het was geen verstandelijke wetenschap. Hij had zich deze „onbeschaamdheid“ niet eigen gemaakt op grond van allerlei conclusies en redeneringen.

Het kwam door de omgang.

Dit vragen was een „goed“ vragen. Een goede zaak.

Er bestaat zeker ook een heerlijk „onbeschaamd“ vragen, dat het Vader-hart Gods goed doet, maar... dat toch niet een **wijs** vragen is.

Het zou een angstige zaak zijn te weten: ik krijg altijd wat ik vraag.

Want brood kan in bepaalde omstandigheden een steen zijn en een vis een slang.

Er **wordt** open gedaan.

Maar alle vragen worden in liefde en wijsheid beoordeeld.

Anders was onze verantwoordelijkheid veel te groot.

Wie zou dan nog durven vragen.

Deze laatste zinnestjes zijn zeker machtig Gereformeerd en zuiver op de graat.

Maar eveneens beproeven ze diep het „onbeschaamde“, het in liefdevol verwachten en vertrouwen, bidden. Sterkte. Sterkte.

De Heere Jezus weet wat beters, dan ons goed bedoelde maar zo machteloze: sterkte, sterkte.

Hij zegt: bidden om de Heilige Geest, vs. 13.

Deze wordt ons onvoorwaardelijk toegezegd, die Hem, de Vader, er om bidden.

En de **Heilige Geest** is de Geest der Wijsheid en der wijs-**making**.

Tot wijze, onbeschaamde bidders.

De Heilige Geest sterkt het vertrouwen om ons „onbeschaamd” vragend, aan de Heere over te geven.

Ook in de nachtelijke straat. Begrijpt u wat ik hiermee bedoel?

De Heilige Geest wil zo graag dat er „onbeschaamd” om Hem wordt gevraagd.

Vertrouwen is: gemeenschap hebben met de Gever.

Nog twee opmerkingen.

„Bidt, zoekt, klopt”, het is hetzelfde.

Toch zit er toenemende intensiteit in.

Hart-stochtelijk verlangen. Wat staat dit

ver af van: haast, slordigheid, slaperigheid, verstrooide aandacht.

Overgave en gehoorzaamheid.

Onbeschaamd, in vertrouwen bidden, is niet: vertrouwen in, op, eerlijk geloven aan de **kracht** van ons volhardend bidden.

Dan verwacht de uitkomst onze geest zo gemakkelijk.

Het is het kinderlijk argeloze, onbeschaamde, oneindige en mateloze vertrouwen in de vriendschap van onze vriend.

De Heere geve u veel „onbeschaamde” gebeden.

Brouwershaven.

Kerkelijk leven

SIMPLICITEIT EN ZELFMISLEIDING

Ds. D. van Dijk gaf in een artikel in de Kerkbode voor het Noorden, overgenomen in het Nederlands Dagblad van 8 januari, een terugblik over 1967, die er niet om liegt. Ik citeer: er zijn „dingen gebeurd, die ons met droefheid hebben vervuld”. In niet weinig gezinnen „is de eenheid en de harmonie gebroken”. In onderscheidene kerken „heeft zich een scheuring voltrokken”. Zelfs was hier en daar „een scheiding in het samenleven van de Kerken, in het in de Kerkenorde geregelde, Kerkverband”. „Diep en smartelijk” werd de Theologische Hogeschool getroffen. Twee lectoren werden geschorst. Wie van dichtbij met de School meeleeft, „hoort dagelijks het smartelijk kreunen, dat haar doorbeeft” (!). Wel een andere situatietekening over 1967 dan die van br. A. Basoski, die in het Gezinsblad over het afgelopen jaar schreef als het jaar der opklaringen! Zonder er doekjes om te winden wordt in het eerste deel van coll. Van Dijk's artikel de ruïne, die kerk en School in 1967 geworden zijn, getekend. Wanneer ik nu over het vervolg van zijn artikel iets ga schrijven, wil ik vooropstellen, dat ik ds. Van Dijk respect en hoogachting toedraag. Ik heb, vooral in mijn Groninger tijd, veel van hem geleerd. Hij is in een lang pastoraal leven bijzonder vruchtbaar voor kerk en koninkrijk Gods werkzaam geweest en heeft het ambt van dienaar des Woords op unieke wijze bediend. Dat wil echter niet zeggen, dat hij er niet vierkant naast kan zijn. Dat is hij in het vervolg van zijn artikel. Daartegenover past een krachtig protest. Zwijgen zou hier de schijn van instemming op zich kunnen laden. De wetenschap, dat ik zelf al wat langer meeloop in het ambt, geeft mij de vrijmoedigheid mij hier de tolk van velen te maken.

Een ruïne zijn kerk en School in 1967 geworden: zie boven. Hoe troost Van Dijk het kerkvolk daarover? Grijpt hij naar Psalm 130? MAAR GODE ZIJ DANK vervolgt coll. Van Dijk. Er zijn dingen gebeurd „DIE ONS HEBBEN DOEN JUICHEN”! Op welke grond?

In de eerste plaats: de fronten zijn in 1967 duidelijker geworden. Om dat aan te tonen, geeft Van Dijk een beeld van de ontwikkeling in onze kerken, die tot de huidige frontpositie heeft geleid. Het begon met mensen, die tegen de doorgaande reformatie waren. Diezelfde mensen waren ook vóór samenspreking. Zij zagen bovendien de vrijmaking niet als werk Gods. Dat was allemaal nog te dragen. MAAR — en nu komt er een lawine op gang — deze broeders hadden een gedachte, die afweek „van wat onze belijdenis van de kerk zegt”. In 1967 kwam aan het licht, dat zij helemaal niet willen weten van een binding aan de belijdenis. Men wil zich aan de confessie alleen binden, voorzover „iemand eigen inzicht met de Schrift overeenstemt”. Dat is invoeren van „leervrijheid” in de kerk. In 1967 kwam dat duidelijk aan het licht „door de houding, die men aannam tegen de „Open Brief”, door het besluit van Baarn inzake een open avondmaal, door de houding van de kerken in Noord-Holland tegenover de G.S. van Amersfoort-West. Van Dijk's eindconclusie: het ging er in 1967 om, of wij „Gereformeerde Kerken zullen blijven in Belijdenis en Kerkelijke samenleving, of dat wij zullen worden een soort Vrije Evangelische Kerken, met „ruimte” van Belijdenis en een

los „independentistisch” kerkverband.” De lawine, die zich van de top van de berg langzaam losmaakte (tegen doorgaande reformatie zijn), is via verschillende stroomversnellingen, met geweld naar de voet van de berg gerold: leervrijheid, independentisme, vrije evangelische kerken. Ziedaar het front, zoals het in 1967 duidelijk werd.

Natuurlijk staat coll. Van Dijk aan de goede zijde van het front. Wie zou zich daar niet over verblijden? Strijden vóór doorgaande reformatie, binding aan Schrift en belijdenis, handhaven van de kerkenorde, vechten tegen leervrijheid, independentisme, vrije evangelische kerken, verloochening van de vrijmaking: dat zijn goede zaken. Van Dijk behoefde ons beslist niet in zijn Kerkbode te vertellen, dat hij aan de goede zijde staat. Dat wisten we, zolang we hem kenden.

Waar ik tegen op kom, waar ik tegen protesteer, wat ik eenvoudig schande vind, is dat vele anderen hier stilzwijgend aan de andere zijde van het front worden geplaatst. Het front is duidelijk geworden in 1967, zegt Van Dijk. Nu, van velen onder ons is bekend, dat zij zich publiek tegenover Van Dijk en de door hem en zijn medestanders geleide kerkelijke vergaderingen en besluiten hebben geplaatst en die hebben bestreden. Zij stonden aan de andere zijde van het door Van

R. H. Bremmer

Dijk geschetste front. Zijn dat mannen, die door de boven geschilderde lawine zijn meegeslept? Zijn G. Visee, C. H. Lindeboom, O. W. Bouwsma en J. O. Mulder van de top van de berg (tegenstanders van doorgaande reformatie) door de lawine meegesleurd naar de voet: voorstanders van leervrijheid en independentisme? Kampen was een van de eerste gemeenten, waar een eigen gereformeerde school werd opgericht. Er zijn, als ik het wel heb, twee bloeiende lagere gereformeerde scholen en een Ulp. Visee was een van de eersten die op een predikantenconferentie en een mannenbondsdag refereerde over „ware en valse kerk” en „gemeenschap der heiligen”. Behoort C. Veenhof tot de mensen, die tegen doorgaande reformatie waren en een gedachte hadden, die afweek van de belijdenis omtrent de kerk? Hij schreef een groot deel van de brochure „Kracht en doel der politiek”, die mede leidde tot het oprichten van het G.P.V., had zitting in het comité, dat correspondeerde met het Centraal Comité der A.R. Partij, schreef over de kerk het boek „Om de Unica Catholica”, dat in De Reformatie als artikelenreeks verscheen in de tijd, dat prof. Schilder dat weekblad redigeerde. Loochende G. Janssen, een van de krachtigste bestrijders van de besluiten van Amersfoort-West, de vrijmaking als werk Gods? Hij schreef „De feitelijke toedracht”, een standaardwerk over de vrijmaking, en bezorgde daarvan onlangs nog een nieuwe druk. De situatietekening van Van Dijk is grondig in strijd met de feiten.

Was B. Telder, om eens naar een andere kant te zien, ooit voorstander van samenspreking met de synodale kerken? De kerk van Breda verklaarde zich tegen de door onze

kerken in 1946 aan de gebonden kerken aangeboden samenspreking, na schriftelijke voorbereiding. Is coll. Van der Ziel, die vóór samenspreking was en is, ooit beschuldigd van afwijking van de belijdenis of schending van het ondertekeningsformulier? Ik kijk naar nog een andere kant. De collega's H. Amelink, J. Keizer, G. Roukema en J. Mulder ondertekenden de „Open Brief”, daardoor mede, aldus Van Dijk, werd het front in 1967 duidelijk. Behoren deze collega's tot de mensen, die eerst tegen doorgaande reformatie waren, vervolgens voor samenspreking, daarna een afwijkende mening hadden omtrent de kerk en nu voorstanders zijn van leervrijheid? J. Mulder kwam nog onlangs verklaren dat hij thans nog meer dan in 1944 tegen hereniging met de gebonden kerken is. Waarom zijn deze collega's in de loop der jaren (ze dienen allen omstreeks twintig jaar onze vrijgemaakte kerken) nooit aangeklaagd op kerkelijke vergaderingen wegens afwijking van Schrift en belijdenis? Al deze mannen stonden tegenover Van Dijk aan het front van 1967. Is er op één van hen toepasselijk, dat zij van tegenstanders van doorgaande reformatie via de door coll. Van Dijk getekende stroomversnellingen zijn gekomen tot voorstanders van leervrijheid, independentisme of vrije evangelische kerken?

Ds. Van Dijk heeft een tweede troostgrond, nl. de eenstemmigheid, waarmee de generale synode van Amersfoort-West haar besluiten nam in de zaak-Schoep. Herinnert Van Dijk zich de generale synode van Utrecht 1943, waarvan hij lid was? Wie stemden tegen háár besluiten? Een te verwaarlozen minderheid, waaronder zich bevond ds. D. van Dijk. Toen ter generale synode van Amersfoort voorgesteld werd de klacht van Drente te onderzoeken, stemden de predikanten Schoep en Van Ommen tegen en ouderling Oggel van Zeeland. Later stemde ouderling Rook, die als secundus van tijd tot tijd ter synode was, eveneens tegen belangrijke besluiten. Tellen zulke ouderlingen niet mee? Stonden zij aan de verkeerde zijde van het front? Heeft Pred. 9:15 in zulke situaties ons niets te zeggen? Ik wil met Van Dijk een lichtpunt noemen, dat de generale synode van Amersfoort-West zich in het algemeen (niet altijd) hield binnen de haar opgedragen zaken. Er had erger kunnen geschieden. Intussen: het overijlde besluit inzake ds. Schoep heeft een stroom van ellende in de kerken ontketend. Was het niet wijs, dat ouderling Oggel voorstelde een commissie te benoemen om eens rustig met ds. Schoep te spreken? Wat bracht Amersfoort-West positief tot stand? Alle zaken tot vernieuwing, die vorige synodes op stapel hadden gezet, liepen in het slop. Het tweede lichtpunt van Van Dijk is een walmend pitje.

Coll. Van Dijk heeft nog een derde troostgrond voor 1967. Uit de Hogeschooldag bleek, „dat de overgrote meerderheid van de leden onzer kerken in de aan de gang zijnde worsteling, aan de goede kant staan”. Hier vallen enige vragen te stellen. Wie had in 1944 de meerderheid? En in 1886? In 1834? In 1517? Wie had de meerderheid in de tijd van de Here Jezus? Moeten wij als vrijgemaakte kerken het zoeken in het gelijk bij meerderheden? Nota bene: wij, die uit de zware strijd van een minderheid tegen een meerderheid zijn ontstaan. Hebben wij in 1944 gestreden voor overstemming of voor overeenstemming? Stonden zij, die niet op de Schooldag waren aan de verkeerde kant? Stonden de vele collega's die er niet waren, niet aan de goede kant en die er wel waren, b.v. coll. W. Raven, wel? Wie spraken er op de Schooldag en wie niet? Is het niet „smartelijk” om met Van Dijk te spreken, dat goed-gereformeerde en oer-vrijgemaakte mannen als Doekes, Jager, Kamphuis, Veenhof en Van Bruggen en lectoren als Mulder en Buwalda, van wie sommigen al meer dan tien en anderen ruim twintig jaar in trouw aan Schrift en belijdenis de kerken en de School gediend hebben, elkaar thans kerkelijk achterna zitten? Waarom zijn curatoren van hun besluit in aug. 1967 om met alle docenten te spreken, afgegaan? Hoe is het mogelijk, dat deze mannen op wie stuk voor stuk geen confessionele blaam te leggen is, terwijl hun trouw aan de vrijmaking onverdacht is, thans kerkelijk gescheiden leven? De rectoraatsoverdracht kon niet plaats vinden, twee lectoren werden geschorst. Als zij, die er anders over denken dan Van Dijk, eens een publieke samenkomst organiseerden, waar duizenden mensen méér kwamen dan op de Schooldag — dat laat zich

wel denken — hebben zij dan gelijk vanwege die duizend méér? In „De Reformatie” wordt thans dr. J. van Lonkhuijzen gehuldigd wegens zijn eenzame strijd tegen het nieuwe kerkrecht na 1926. Wie had er toen gelijk: de meerderheid of de minderheid? Konden wij niet veel beter rustig naar elkaar luisteren en met elkaar spreken, dan te proberen elkaar met meerderheidsbesluiten in de hoek te dringen?

Van Dijk eindigt met een gebed: „De Here make ons, ook in dit jaar, getrouw. Hij zegene onze Kerken, de Theologische Hogeschool, de Hoogleraren en Lectoren.” Dit gebed begrijp ik niet. Wat houdt die zegen over Kampen in? De Here zegene prof. Veenhof, die zijn rectorale rede niet mocht houden? De Here zegene de lectoren, die onder beschuldiging van zware zonden zijn geschorst? De Here zegene de studenten, die geen examen kunnen afleggen, omdat zij het attestenbesluit onrechtvaardig vinden?

Wat overblijft is de werkelijke situatie, zoals Van Dijk die in het begin schetste. Dat was een ruïne: een kerkelijk leven stikvol wantrouwen en achterdocht, gescheurde en scheurende gemeenten, in discredit gebrachte dienaren des Woords, verbroken ressorten, een Theologische Hogeschool, die naar Van Dijks eigen woord „dagelijks smartelijk kreunt”. Is er uitzicht voor 1968? Ik dacht: ja, bij krachtige verootmoediging voor de Here naar Psalm 130 en zonder het „Gode zij dank” en de „dingen die ons hebben doen juichen” van het begin. En verder is nodig: 1. Over en weer erkenning van de ware stand van zaken, zonder doekjes voor het bloeden en 2. herstel over en weer van het onderling vertrouwen (zie wat ik schreef over het beding van dr. C. Trimp) en na herstel vertrouwen, bespreken van de kwesties, die er zijn en die bespreekbaar zijn, maar niet vanuit op papier van Kerkbode en Gezinsblad geconstrueerde fronten.

Tenslotte: ik wil nogmaals zeggen, dat het bovenstaande niets afdoet aan mijn waardering en hoogachting voor Van Dijk op veel punten. Maar zelfmisleiding en simplificatie in de beoordeling van de kerkelijke situatie is gevaarlijk, zeker voor een president-curator en de mede door hem bestuurde instelling.

☆☆☆

'KERKSCHURING IN KAMPEN ANNO DOMINI 1967'

Onder bovenstaande titel is de reeds eerder aangekondigde brochure over de verscheuring van de Gereformeerde Kerk van Kampen op 1 februari verschenen. De ondertitel luidt: „Antwoord van de kerkeraad”. Het boekje — 157 bladzijden — bedoelt metterdaad het antwoord van de kerkeraad te zijn op hetgeen door de 'Brief aan de Gemeente' d.d. 21 juni 1967, ondertekend door de ouderlingen W. C. van Dijk en

D. J. Gritter werd ingeluid, en door het lid der gemeente J. Kamphuis ter rechtvaardiging van deze scheurmaking werd geschreven niet alleen in een stencil, dat met bekwame spoed nog voor zondag 25 juni 1967 in de gemeente werd verspreid, maar deze brochure geeft ook de nodige kritiek op het geschrift van prof. J. Kamphuis: „Verantwoording van een keus anno Domini 1967”.

In een achttal paragrafen wordt in de thans verschenen brochure verhaald wat er in de laatste jaren te Kampen is geschied.

§ 1 geeft een Inleiding; dan volgen:

§ 2 „De leer, die in de kerk alhier geleerd wordt”;

§ 3 „De kerk van Kampen en het kerkverband”;

§ 4 „Misbruik van de kerkelijke tucht?”;

§ 5 „Een voortdurend zwijggebod”;

§ 6 „Heel de ambtelijke leiding van de kerkeraad voor onbepaalde tijd uitgesteld”. Of: „Het schelmstuk”;

§ 7 „Was er in Kampen een voorstel tot vereniging met de synodale kerk?”;

§ 8 „De Open Brief”;

§ 9 „Terugblik” en „Vooruitzicht”.

Van bl. 140-bl. 157 volgt dan nog een Aanhangsel, waarin een zestal bijlagen. De eerste heeft tot opschrift „Ds J. van Andel en de mozaïsche wet”; de tweede „Over de betekenis van de eerste belijdenisvraag”; de bijlagen III tot IV geven afschriften van brieven, resp. van prof. J. Kamphuis aan de deputaten-curatoren van de Theol. Hogeschool d.d. 29-12-1966; van de kerkeraad aan de curatoren d.d. 5-1-1967; antwoord van de curatoren aan de kerkeraad d.d. 28-1-1967; en van een brief van ds G. Visee aan prof. J. Kamphuis d.d. 25-1-1967.

Over de inhoud van deze brochure zeggen we hier verder niets. Slechts nog dit: de schrijver heeft zich overeenkomstig de opdracht, die hem de kerkeraad gaf, grote beperking opgelegd. Heel wat materiaal uit de notulen van de kerkeraad en het archief is blijven rusten.

De ondertitel luidt: „Antwoord van de kerkeraad”. Het is duidelijk: niet de kerkeraad schreef deze brochure. Hij gaf aan een der predikanten opdracht dit geschrift samen te stellen.

De gedrukte copij is echter door tien broeders uit de kerkeraad overgezien, becritiseerd, hier en daar gewijzigd.

Het geschrift is verkrijgbaar bij Drukkerij Zalsman, Vloeddijk 97 te Kampen, en wordt toegezonden na girobestelling. De prijs is f 4,80 (portokosten inbegrepen) te storten op girorekening 884924 t.n.v. Drukkerij Zalsman, Vloeddijk 97, Kampen.

De eerste druk van deze brochure is reeds nagenoeg uitverkocht.

Een tweede druk, tevens goedkopere uitgave, komt binnenkort van de pers. Deze oplage is bestemd voor verspreiding. Nadere inlichtingen komen spoedig en zijn telefonisch verkrijgbaar bij de uitgever: 05292-2528.

G. Visee

nimmer de A.R. te hebben gesteund. Daarna heb ik hem opgewekt alle politieke gedoe „schade en drek” te achten, waarop hij opnieuw wilde weten wat ik dan wél in het stemhokje deed.

Broeders en zusters, met welk recht achtervolgen wij elkaar toch?

Dan was er een zeer lange, handgeschreven, brief van een zuster uit D. Er staan daarin vele goede en juiste dingen, waarmee ik het van harte eens kan zijn. Zij prijst dan de plaatselijke predikant (wat haar goed recht is) en verzucht: „Jammer, dat U die preken niet kunt horen”. Nu heb al vaker gemerkt dat lezers van mijn artikelen veronderstellen dat ik gedwongen zou zijn preken aan te horen welke dor en dood zijn. Ik meen niet die indruk gewekt te hebben, maar wil gaarne het misverstand rechtzetten. Ik doe dit zonder ruggespraak met mijn predikant, die deze regels wel onder ogen zal krijgen. Ik stel er prijs op hier te verklaren grote waardering te hebben voor de preektrant van DKW, met wie de persoonlijke verstandhouding bijzonder goed is. Heus, ik heb hem niet op het oog wanneer ik fulmineer tegen preekgewoonten onder ons. Maar je hoort ook wel eens andere, in vacantietijd, op familiebezoek, over de radio en als je al 23 jaar vrijgemaakt bent heb je wel wat gehoord, dacht ik zo.

Er is een tijdje geleden een rel geweest omdat ik de term „kanselgetoeter” had gebruikt. Een publieke ziekentrooster probeerde met mij de vloer van de ziekenkamer aan te dweilen en de emeritus ds. J. van Raalte schreef: „Wij leven in een wereld, die vol is van „nieuwe” ideeën en men wil in de kerk des Heren ook zoiets... Maar als iemand die bestrijdt en ertegen waarschuwt op grond van het Woord van God, dan kan hij erop rekenen, dat hij uitgemaakt wordt voor iemand... die aan „kanselgetoeter” doet en zo

P. A. Hekstra

meer”. Och arme, wat heeft onze emeritus de term heerlijk, predikheerlijk, uit zijn verband gerukt. Weet U hoe die term ontstaan is? Er ging hier een predikant van buiten voor en de goede man was erg verkouden. Vandaar dat zijn stem de klank kreeg van een knerpende papieren toertje. Moet zulk een onschuldige term dan met een worden overstemd door bazuingschal? Kom toch, beste mensen, wordt eens een beetje nuchter.

Voorts vroeg een broeder mij, hoogstvriendelijk, hoe ik had kunnen toornen tegen preken, waarin novemberstormen razen over het aardrijk. Was ik dan niet de dichter van „Herfst in Europa”, dat als inzet heeft het bekend geworden:

„Zeg aan het volk: Er is zwaar weer op til.”

Ja, die dichter ben ik. Maar ik schreef dit sonnet in de eerste oorlogswinter (1940) en de bundel dateert van 1954. Ik sta nog achter de inhoud, maar ik verwierf - o.m. door schriftuurlijke prediking - het inzicht dat er ook „tijden van verkoeling” worden beloofd, d.w.z. tijden waarin de kerk het „tussen de buien door” rustig kan hebben. Als (vooraanstaande) kerkleden dan vuurtjes willen stoken moeten ze weten wat ze doen.

Dan was er een brief van een moeder van volwassen kinderen. Haar schrijven heeft mij ontroerd. Zij blijkt begrepen te hebben wat ik bedoelde met het „kraken” in de ziel en met het pleiten voor de gezonde bevindelijkheid, n.l. dat God een waarmaker is van Zijn Woord. Zij schrijft o.m. „Daarom spreekt mij de prediking van de Chr. Geref. aan, want daar treft men juist het persoonlijk deelhebben aan genade en verlossing”.

Inderdaad, maar dáár is de Kuyper-invloed ook geringer dan bij ons. Enige tijd geleden heeft J. S. Wigboldus in een „Ingezonden” in ons blad opgemerkt dat vrijgemaakte predikanten wel terugkeerden naar de Synodale kerken maar dat niemand naar de Chr. Geref. ging.

En hij sprak als zijn veronderstelling uit dat hier o.m. sociale verschillen in het spel zijn. Die veronderstelling lijkt mij juist. Waarschijnlijk treft men in de Chr. Geref. kerken, verhoudingsgewijs, méér mensen aan die afhankelijk zijn van „de elementen” en van ondersteuning door de medemensen dan onder ons. Vandaar dat dáár „uit de diepte” geroepen kan worden en bij ons „uit de hoogte” wordt opgeroepen. Globaal gezien zijn wij een kerk van arbeidzame en flinke

Reacties op de lopende reeks

Alvorens de reeks artikelen te vervolgen lijkt het mij juist eerst te reageren op enige binnengekomen reacties. Zij waren zowel van telefonische als van schriftelijke aard en behelsden zowel negatieve als positieve beoordelingen.

Het meest opvallende vond ik wel de neiging om „Opbouw” geheel te vereenzelvigen met zijn auteurs. Men wil dan gans ons blad aansprakelijk stellen voor wat één medewerker poneert en omgekeerd: men neemt ook klakkeloos aan dat een medewerker het gehele beleid van het blad waarin hij schrijft ondersteunt en wellicht mede bepaalt. Het zal duidelijk zijn dat in beide gevallen sprake is van een generaliserend vóór-oordeel.

In „De Broederband” van december j.l. (het werd mij beleefdelijk toegezonden) citeert P.P.G. een fragment uit „Het falen van de vrijgemaakte ziel” en knoopt daaraan een beschouwing vast welke begint met: „Ook de vrijgemaakte ziel van br. Hekstra blijkt te falen, want de eerste kegel was... ds. S. J. P. Goossens. Dit wordt gaarne vergeten en door „Opbouw” en door „De Reformatie” (behalve als men dit feit tegen „Opbouw” c.a. kan uitspelen).”

Ach, dat mijn ziel kan falen, wie zou dat beter weten dan ikzelf? Maar de gewraakte passage suggereert nu, dat gans „Opbouw” en met opzet, in dit verband zwijgt over de kwestie-Goossens.

Ik voel er niets voor om nú alsnog mijn mening over deze aangelegenheid te geven. Wel wil ik P. P.G. verzekeren dat zijn opgesomde 10 argumenten al onze kerkleden „gewichtige redenen tot nadenken” zouden moeten geven. Dat dit enkel en alleen mijn privé-mening is zal hij nu wel aannemen.

Veel bonter maakte het een broeder, die niet publiek „Opbouw” en ondergetekende aanviel maar naar de telefoon greep. Hij meende mij te moeten vragen waarom ik propaganda maakte voor de A.R.-partij. Wij hebben nog steeds geen televisie-foon, anders had hij kunnen zien dat mijn mond openzakte van verbazing. Ik bracht alleen: „Hoe zo?” uit. De woordenstroom ging door en ik begreep eruit: „Opbouw” maakt reclame voor de A.R. en ieder die erin schrijft dus ook. Wéér zo'n generaliserend oordeel. Ik heb de opbeller toen gezegd dat hij mij goed moest lezen en dat ik wel eens had geschreven evenmin iets te voelen voor een conservatieve partij van het eigen erf als voor... een grotere opportunistische partij die door sommigen onzer wordt aangehangen. Ik dacht dat dit duidelijk genoeg was. Waarop de brutale vraag volgde wat ik dan deed als ik in het stemhokje stond. Nu heeft een broeder daarmee niets te maken, maar ik heb hem niettemin meegedeeld sinds mijn kiesgerechtigheid (1945)

middenstanders, zéér actief in het volbrengen van ons „cultuurmandaat”, maar ontwend aan het „sola gratia”. Wij kijken maar steeds naar de boodschappen van „officiële en grote kerkgenootschappen”, zoals de roomse, de hervormde en de synodaal-gereformeerde. Aan die trits zitten wij (sentimenteel) vast. Maar we vergeten of spreken met een vreemde minachting over het oude goud dat te vinden is in de Chr. Geref. kerken en in kleinere groepen, die op het tableau (zij zouden dit een afschuwelijk woord vinden!) nog meer naar rechts staan opgesteld. Wij zouden er goed aan doen iets van deze groepen te leren, iets dat van onschatbare waarde is, nl. „dat de mens moet doodvallen voor de genade”

Ik geloof dat wij, wij allen, in ons denken over 1944/45 een grote fout hebben gemaakt. Misschien wel doordat christelijke en nationale sentimenten bij ons zo nauw zijn verweven. De bevrijding van ons vaderland beleefden we als Exodus. En de vrijmaking beleefden wij ook als een Exodus. En toen kregen wij preken, — ik hoor ze nog —, waarin de kerkleden werden opgeroepen „woestijnkerk” te zijn. Alles bijv. wat ds. D. van Dijk schrijft over het volbrengen van onze christen-plicht (zie

„Persschouw” op blz. 306 van deze jaargang) is geïnspireerd op deze woestijn-idee. Soms werd het accent verschoven en was men al in het beoefde land en dan werd Juda getransformeerd tot de ware kerk en Israël (de 10 stammen) tot de valse. Uit die tegenstelling is heel wat predikmunt geslagen.

Maar zou het niet anders kunnen zijn, gesteld dat we parallellen moeten trekken met de heilshistorie in het O.T.? Zo ja, zou het dan niet kunnen zijn dat in 1944/45 de kerk.. in ballingschap werd gevoerd? Want wij werden niet verdrukt door een heidense koning, neen, onze eigen (kerk-) vorsten hadden het verknoeid.

Met andere woorden, waar zitten we: In de Sinaï-woestijn, in Sion of.. in Babel? En hebben we in Babel niet alles proberen te herbouwen, vandaar die babylonische spraakverwarring onder ons? Kortom, wij hadden er veel meer van doordrongen moeten zijn dat de kerken in ballingschap en in verstrooiing werden gejaagd. **En dit gebeurt nu.** En het is erg, heel erg. Maar Daniël kwam, zonder enige politieke partij achter zich, aan het heidense hof tot groot aanzien. Want Daniël bezat de wijsheid te vertrouwen en te wachten op de Here.

maar dan nog hebben we ons te houden aan de gemaakte afspraken. Dat geldt vandaag ook.

Bijzonder actueel zijn de woorden van prof. dr. K. Schilder in diens brochure „De waarheid luistert nauw”. De laatste tijd is reeds meerdere malen op de inhoud hiervan gewezen. Ik wil je aandacht er nog eens voor vragen. Schilder schrijft hierin o.a.:

„... als iemand een besluit zich ziet opgelegd, dat hij om des gewetens wil meent niet te mógen uitvoeren, **wee hem dan, als hij aanstonds de kerk verlaat.** Het zou een schande zijn, wijl een verlaten van het huis Gods, een kwaadwillige verlaten zijns dienstes...
... ik zal de kerk niet verlaten, zolang zij niet zelf de gewetens verkracht, en dit doet **na bewuste „Entscheidung”,** — waar ze, vrees ik, vlak vóór staat...
Steeds en altoos heb ik gezegd: als het in een kerk mis is, en er is nog wat te redden, welnu, **stel dan het conflict tusschen Gods Woord en haar aan de orde,** vecht ervoor, desnoods met opoffering van rust en eer en goeden naam, trotseer de menigte van misverstanden en erger, die dan over uw hoofd als een springvloed zullen komen. **Maar doe het.** Loop niet weg. Breng de kerk tot een „Entscheidung”, **dwing haar tot een principieele beslissing.** En eerst als zoo'n wel-bewuste, afgedwongen beslissing gevallen is, **eerst dan is het tafel-laken doorgesneden;** en als ge dan zoo eruit geworpen zijt, **dàn loopt de lijn van het fundament van apostelen en profeten dóór, daar waar gij staat. Anders ook niet.”**

Deze woorden van K.S. zijn wel actueel. Ze zijn wellicht, zoals ds. Visee eens heeft opgemerkt, meer geprezen dan gelezen.

Natuurlijk, K.S. schreef deze woorden in 1944. De kerkelijke situatie was toen anders dan vandaag. Maar de eisen voor het kerkelijk samenleven zijn **niet** veranderd.

Er is vandaag meer aan de orde dan een „Open Brief”. Laten we elkaar niet wijsmaken, dat het op die brief vast zit. Dan helpen we elkaar niet verder.

In de brief aan de Generale Synode werd gesproken over de „afscheidings” die onder ons plaatsvinden en de oproep die hiertoe werd gedaan door prof. J. Kamphuis. In dat verband werd gesproken over een tot ontbinding brengen van ons kerkelijk samenleven. Je kunt dit een zware beschuldiging vinden, maar er werd niet ongeargumenteerd zó geschreven.

Ik kom aan het eind van m'n geschrijf.

Ik ben me er van bewust niet volledig te zijn geweest. Maar is dat nodig?

Ben je bereid al Gods kinderen vast te houden in de gemeenschap van de kerk?

Dát is de vraag, die vandaag op je af komt.

En wanneer daar de gevaren zijn, de afwijkingen misschien, ga je daar dan op een christelijke wijze tegenover staan, zonder je ogen voor die gevaren te sluiten?

Gelóóf je de gemeenschap der heiligen óf zoek je het gezelschap van de gelijkgezinden?

Zoek je de Here én Zijn recht óf laat je met de broeders ook de Here los?

In zijn reeds genoemde brochure zei K.S. aan het slot:

„Maar het gaat hierom: dat wij allen moeten beven voor het recht van God. En dat rechtskrenking ontolereerbaar is in Gods Huis. **Want zij is kerk-scheuring. Zij werkt altijd en onvoorwaardelijk: kerkontbindend.”**

Ik ga besluiten en doe dat met de woorden van ds. Vink uit een door hem gehouden preek over 1 Kon. 19 : 8-18:

„Ja zeker, ge krijgt in de kerk — en dat

Rondom de „Open Brief”

(III)

Amice,

Wanneer je de „Open Brief” welwillend leest, dan moeten er — dat is intussen wel gebleken — heel wat vraagtekens worden gezet. De broeders-ondertekenaars zijn er beslist niet in geslaagd hun bedoelingen duidelijk weer te geven. Er is trouwens ook geen éénheid van bedoelingen. Zou het daarom geen tijd worden, dat die bedoelingen eens duidelijk werden? Is het niet mogelijk, dat de broeders, ieder apart, de brief eens gaan herschrijven, de onnodige ballast er uit weg laten en een aanvulling geven waar dat nodig is. Ze zouden daarmee onze kerken een dienst bewijzen. Ze gaven er blijk van de leden van de Tehuis-gemeente te willen vasthouden, maar zijn ze ook bereid de leden van de zusterkerken vast te houden. Zijn ze bereid om alle struikelblokken weg te doen ten einde zó het gezicht op elkaar te herkrijgen?

Je vindt het wel niet erg, dat ik in deze brief aan jou, af en toe wat opmerkingen maak die niet direkt voor jou zijn bestemd. Je merkt wel dat die opmerkingen verschillende kanten op gaan. Alleen hieruit kan het al duidelijk zijn, dat ik de „Open Brief” niet in bescherming neem. Wat ik wel doe is de ondertekenaars in bescherming nemen tegen onjuiste aanvallen. Dat mag toch? Dat is toch onze christelijke roeping? Gaat de Here Jezus ons zelf niet hierin voor?

Een jaar lang reeds wordt de „Open Brief” in de kerkelijke pers behandeld en worden de ondertekenaars voorgesteld als mensen die het met de Schrift en de Belijdenis niet zo nauw nemen. De „Open Brief” wordt in ons kerkelijk leven gehanteerd op een wijze die ons wil doen geloven, dat de Here vandaag van ons vraagt een antwoord op de vraag: Vóór of tégen de „Open Brief”. Dat blijkt o.a. duidelijk uit de door de Curatoren van de Theologische Hogeschool genomen besluiten en de consequenties hiervan voor onze studenten.

Over de **hantering** van de „Open Brief” ging het ook in de brief aan de Generale Synode. Duidelijk werd hierbij gesteld, dat we slechts gebonden zijn aan Gods Woord en de daarop gegronde belijdenis. Tevens werd gewezen op de kerkenordering als aanvaard akkoord voor het kerkelijk samenleven.

Je vraagt je misschien nog af, of in de „Open Brief” deze grens niet werd overschreden. Je denkt dan wellicht aan de inmiddels bekend geworden passage inzake het samenval van „het historisch fundament van de Nederlandse Gereformeerde Kerken”... met het fundament van de heilige, algemene, Christelijke Kerk”. Er is over deze passage veel gefantaseerd door allerlei critici. Er is gezegd dat we alleen te maken hebben met

wat er staat en niet met wat één of meer schrijvers als verduidelijking van deze passage hebben gezegd. Ik denk o.a. aan hetgeen door ds. Schoep in zijn verweerschrift is opgemerkt.

Nu hoef ik ds. Schoep en zijn medeschrijvers niet te gaan verdedigen en dus laat ik deze passage verder voor wat ze is. Laat dit je echter duidelijk zijn, dat het maken van een caricatuur van wat in de „Open Brief” staat en de bestrijding daarvan aan de schrijvers van die brief voorbijgaat, hen eenvoudig niet raakt. Een dergelijke bestrijding is onchristelijk, omdat ze de broeders geen recht doet.

P. C. van Wijk

Of ik dan geen bezwaren heb tegen verschillende uitlatingen van sommigen der ondertekenaars? Zeker wel. Wanneer ik de publicatie van ds. Schoep in „Woord en wereld” van april 1966 lees, dan kan ik maar moeilijk ontkomen aan de indruk dat het vasthouden aan Schrift en belijdenis hier ter dege in gevaar komt. Het spreken over het gronddogma „Jezus is Heer” klinkt wel mooi, maar is uitermate gevaarlijk. Wanneer ds. Borgdorff voorts opmerkt, dat het „apostolisch getuigenis” wel voldoende is om belijden te worden, dan moet hij niet vreemd opkijken als daar bezwaren tegen worden ingebracht.

Maar dit alles staat in de „Open Brief” niet te lezen en je moet vooral ook niet proberen dat er in te leggen.

Daarom: wanneer er onder ons bezwaren zijn tegen uitlatingen van broeders, dan moeten die in de kerkelijke weg aan de orde worden gesteld. Dan moeten die bezwaren ook niet worden „opgehangen” aan een „Open Brief”, die naar mijn smaak daardoor veel te veel eer krijgt.

Afwijking van Schrift en belijdenis is een ernstig ding. Het niet-in-de-kerkelijke-weg-gaan wanneer een dergelijke afwijking wordt geconstateerd is even ernstig.

—o—

Hier zou ik kunnen eindigen. Maar er is nog één ding.

In de brief aan de Generale Synode is ook gesproken over scheuringen die onder ons plaatsvinden, zonder dat de kerkelijke weg volledig is afgelegd. Zeker, het kan voor sommigen misschien wel eens erg moeilijk zijn,

betekent vandaag voor ons als ambtsdragers en als gemeente, voor ons als ouderen en jongeren — ge krijgt in de vrijgemaakte Gereformeerde Kerk een last op te nemen. De last van uw kerklidmaatschap. Het is de last die de HEERE ons oplegt daar waar Hij door de geschiedenis heen ons op de wegen van Zijn Woord heeft willen bewaren.

Wordt vanwege die last niet onrustig. Volhardt op Gods wegen met u. Dat is: volhardt in de vreze van Zijn Naam. Doet de zonde weg. Hebt de wereld niet

lief. Wederstaat de verleiding tot defor-
matie. Wederstaat de invloed van de
geest van de tijd en van de geest van de
wereld.

Blijft op de goede kerkelijke weg. Dat is
op de weg van de gehoorzaamheid aan
het Woord van God.

En God Zelf zal uw wegen banen."

Ook jouw weg en de mijne en die van alle
broeders en zusters.

Zaltbommel.

grijpen of aanvaarden, en daar wat van má-
ken!

—o—

U zei dat u de fabels van La Fontaine ken-
de? Denk dan nog even aan het verhaal
van de krekkel en de mier. De krekkel had de
hele zomer muziek gemaakt en van de zon
genoten. In de natte herfst klopte hij aan bij
juffrouw Mier. Hij bezat geen boterham —
en zij had grote wintervorraden! Maar juf-
frouw Mier — zegt La Fontaine — heeft de
krekkel van de deur gestuurd. Nu moest hij
zelf maar eens gaan werken, vond zij. Want
juffrouw Mier was niet op haar achterhoofd
gevallen.

Nee, dat zijn de mieren zeker niet. Ze we-
ten wat ze willen, en als ze eenmaal iets wil-
len — geeft u ze maar de ruimte. Er zijn in
Afrika witte mieren, waar een heel dorp
voor op de vlucht slaat; omdat ze niets ach-
terlaten dan ruïnes. En ook in ons land heb-
ben de bekende soorten een grondigheid, die
u verbijstert. Wilt u een brandschoon vogel-
skelet of slangengeramte? Leg dan het aas
op een mieren spoor, en na korte tijd blijft
het geraamte onberispelijk afgekloven, maar
intact, achter.

En dan kunnen we nóg iets leren van de
mieren. Frederik van Eeden vertelt in het
eerste deel van zijn autobiografie De Kleine
Johannes een fabel over mieren. Een fabel,
die zó voor onze tijd en de huidige stand van
het Christendom kon zijn geschreven. Kom
aan, laten we elkaar het verhaal niet onthou-
den.

—o—

De kleine Johannes bezocht een mierennest.
Men was daar bezig met de voorbereidingen
tot een oorlog: de dertiende kolonie van
Strijdmieren zou worden overvallen en uit-
geroeid. Er waren nog maar vier kolonies
Strijdmieren te verdelgen.

Johannes vroeg: zijn jullie zelf dan geen
Strijdmieren? — Integendeel, de aangespro-
kene behoorde tot de orde der Vredemieren.
En de historie van deze dingen was aldus:

Vroeger hielden de mieren zich onledig met
elkander uit te roeien. Maar er kwam een
goede, wijze mier, die bedacht dat het veel
moeite zou besparen, als de mieren onderling
afspraken elkander niet meer te bevechten.
Deze taal was onbekend, dies onbemind, en
de goede mier werd voorlopig in kleine stuk-
jes gebeten. Zo, die sprak niet meer. Zijn
volgelingen, die hetzelfde beweerden, werden
eveneens in stukjes gebeten. Zo, die zwegen
ook. Totdat de volgelingen van de Vredemier
zo talrijk werden, dat het economisch niet
langer verantwoord was, hen allen in stukjes
te bijten. Op dat moment werd de vredemier
alzo een legaal verschijnsel, om welke reden
dan ook. En overmits het strijdvuur de mie-
ren in het bloed zat, keken zij om of er nog
iets te vermoorden viel.

Zeker, er was nog genoeg te vermoorden.
Alle mieren, die niet erkenden dat de grote
vredemier gelijk had gehad, werden nu in
kleine stukjes gebeten. Dat ging zo lang door,
tot er vrijwel geen strijdmieren overbleven;
alleen nog vredemieren. En deze vredemieren
verzamelde en bewaarden zorgvuldig de
stukjes van de eerste vredemier.

De kolonie, welke de kleine Johannes be-
zocht, pretendeerde de echte kop van de ware
Vredemier te bezitten. De twaalf uitgemoorde
kolonies waren uitgemoord, omdat ze leugen-
achtig hadden beweerd eveneens de ware kop
van de ware Vredemier te bewaren, welke
ze niet konden bezitten overmits de ware
Vredemier maar één kop had gehad, welke
zorgvuldig bewaard en vereerd werd in de
kolonie van de aangesprokene. En deze ware
vredemier vond de strijd tegen de valse
vredemieren dan ook een schone en lofwaar-
dige kruistocht.

Johannes heeft gezocht bij dit gesprek. Hij
vond die kolonie maar een dom en bloed-
dorstig gezelschap. Maar zijn vriend Winde-
kind lachte en vroeg: dom? Zeg dat niet.
Zelfs de mensen gaan naar de mieren om
wijsheid te leren!

Ja. Maar deze wijsheid zal Salomo, wiens
naam is Vredevorst, wel niet bedoeld hebben.

Over mieren gesproken

Bent u wel eens in een mierennest gaan
zitten?

Zo neen, dan hebt u wat gemist. Dan moet
u dat alsnog eens doen, wanneer u argeloos
met uw gezin — een dagje uit — in de vrije
natuur denkt te piknikken. Niet dat het zo'n
klap geeft. Het gaat vrijwel onmerkbaar —
voorlopig. Als u die kleine kruipertjes, rood
of zwart, op uw jas, uw broek, uw handen en
zo voort opmerkt, is het al te laat: dan is
het offensief begonnen. De kleine venijnige
beten mogen dan goed zijn tegen rheuma-
tiek — ze blijven dagenlang jeuken. En
steeds komen er nieuwe bij, op de alleron-
mogelijkste plaatsen; je zou denken: hoe
vinden ze het uit. Ze doen mij denken aan
die kleine gemene dwergen „in der Halle des
Bergkönigs", die de arme Peer Gynt be-
stormden. Je slaat er twee dood en er ko-
men tien op de begrafenis. Want de organi-
satie is daar goed. Dat wel.

Destijds had ik een medewerker, die be-
nijdenswaardig veel wijsheid bezat. Niet een
zak vol weetjes — maar een grote voorraad
wijsheid. Dat is niet helemaal hetzelfde, voelt
u? En toen ik eens bij hem thuis in zijn werk-
kamer kwam, stond hij gebogen over een uit-
gebreide mierenkolonie-onder-glas. Jazeker
— een mierenkolonie in zijn werkkamer. Hij
volgde al dat gemier, geloop, gedraaf, ge-
sleep en gepeuter van zijn volkje. Hij tekende
aan, hoe zij voedselvoorraden aanleggen, hoe
zij de eieren bewaken, ventileren en ver-
plaatsen; hoe zij hun slaven behandelen; kort-
om hoe de kolonie leeft en zich handhaaft.
Hij kon daar — zegt men — uren naar kij-
ken.

Want mieren zijn inderdaad een merkwaar-
dig volk; en dan heb je nog mieren en mie-
ren. Onder elkaar zijn de soorten onbarmhar-
tig: ze zullen elkaars stammen uitroeien als
ze de kans krijgen. Maar de keerzijde van
deze activiteit is, dat ze zich volledig inzetten
voor het voortbestaan van eigen kolonie. Met
totale zelfwegcijfering.

—o—

Elke stam telt drie soorten mieren: de man-
netjes, de vrouwtjes en de geslachtsloze mie-
ren. De meeste zijn geslachtsloos. Hun taak
is alleen maar te werken. Nochtans worden
ze werksters en arbeidsters genoemd, alsof
ze vrouwelijk waren. Vermoedelijk is deze
naam bedacht in een tijd, dat het werken nog
tot het deel der zusters gerekend werd.
Zeldzamer zijn de mannetjes: zij leiden een
herenleven. Ze luieren, eten, drinken en zijn
vrolijk. Maar zodra zij de eerste keer ge-
werkt hebben, dat is te zeggen: zodra zij ac-
tief hebben deel genomen aan het voortbe-
staan van hun soort, sterven zij onmiddellijk.
U moogt hier elke conclusie uit trekken
die u wilt, mits voor eigen rekening en ri-
sico. — Nog veel zeldzamer zijn de wijfjes;
ze heten koningin. Zodra zij, ontvangen heb-
bende, haar eieren gelegd hebben, verliezen
ze haar vleugels. De extase van het minne-
spel is ook de wijfjes maar ten hoogste een-
maal vergund. Daarna is haar rol uitge-
speeld: anderen nemen de zorg voor de eieren
over.

De vele werkmieren, de werksters dus,
kunnen blijkbaar het werk nog met zijn allen

niet aan. Ze zijn er steeds op uit, anderen
deelgenoot van hun arbeid te maken. Als het
even kan sparen zij een aantal exemplaren
van een vreemde stam, die als slaven in
dienst worden genomen. Bovendien houden ze
graag een kolonie bladluizen op stal, die ze
letterlijk als melkvee exploiteren.

Hoewel ze geen leiders, geen officieren en
geen bisschoppen kennen, is hun samenspel
voortreffelijk. Ze begrijpen elkaar volmaakt.
Microscopisch is vast te stellen, dat ze over
reuk, smaak en antennes beschikken. Maar
de veronderstelling zal wel niet al te bou-
d zijn, dat ze tevens radar bezitten. Deze appa-
ratuur wordt immers ook aan trekvogels,
vleermuizen en dolfijnen toegekend — om
maar enkele te noemen.

—o—

Salomo is al door de wijsheid van de mie-
ren getroffen. Ga tot de mier, gij luiaard —
raadde hij — zie haar wegen en word wijs.
Hoewel zij geen aanvoerder heeft, geen leider
of vorst, maakt zij in de zomer haar brood
klaar en legt een voorraad aan voor de win-
ter, Spr. 6 : 6.

D. W. L. Milo

Daar zit nog al iets in. Vooral in dat woord
luiaard, vat u? Salomo zag in een luiaard nog
meer dan iemand, die arbeidsschuw is (6 : 9).
De luiaard is ook iemand van: hij wil wel,
maar hij kan niet (13 : 4). Hij loopt overal
mee vast (15 : 19). Je moet hem de pap in de
mond geven (19 : 24). Hij verspeelt zijn kan-
sen en snapt dan niet, dat hij altijd pech
heeft (20 : 4). Hij zoekt zijn eigen onheil (21 :
25) maar is er doodsbenauwd voor (22 : 13);
laat zijn zaken versukkelen (24 : 30), ziet
leeuwen en beren op de weg (26 : 13), vindt
zichzelf nog pienter ook (26 : 16) maar pres-
teert niet meer dan een deur doet: open
dicht, open dicht, heen en terug het bekende
weggetje, open dicht.

Kijk, zo iemand wordt door Salomo naar
de mieren verwezen. Daar kan hij iets leren
— van het stom en kruipend gedierte. Leren,
hoe hij zijn brood met God en met ere kan
verdienen, en iets voor de komende dag kan
sparen. Leren, dat vorsten, leiders en bis-
schoppen er niet zijn om hem gelukkig te
maken. Leren, de kosten te berekenen en dan
kloekmoedig een toren te bouwen. Leren
„hoe hij wandelen moet". Leren, hoe hij de
kansen moet uitbuiten, het onheil vermijden,
de zonde haten, op zijn huis goede acht ge-
ven, niet bang zijn zonder grote oorzaak, en
niet wijs in eigen oog. En vooral leren, dat
het leven niet bestaat in de techniek van het
in- en uitpraten; dat wijsheid niet betekent:
langs vastgetreden paadjes heen en weer lo-
pen. Maar dat wijsheid is: alle situaties, alle
kansen, alle voorspoed, alle tegenspoed aan-

Het politieke doolhof van Nederland

Hoe komt het, dat onze nationale politiek dreigt te ontaarden in een doolhof? Het wordt alles zó onoverzichtelijk, dat zelfs een term als „onduidelijkheid” tot een gevleugelde kwalificatie van onze vaderlandse politiek is geworden. De arme kiezer begint er voortdurend minder van te begrijpen en raakt dan ook terecht geïrriteerd.

Terwijl aan de ene kant het verschil tussen de partijen onderling steeds kleiner wordt, spitsen aan de andere kant binnen de partijen de meningsverschillen over welhaast alle politieke aangelegenheden, zich meer en meer toe. Dit noopt de onderscheidene partijleidingen tot het voeren van een grijs/grauwe compromis-politiek, wil men de zaak nog enigszins bij elkaar houden.

Wanneer we ons beperken tot de Anti-Revolutionaire Partij, als zijnde de „partij der vaders”, dan blijkt, dat binnen deze partij niet alleen zeer verschillend wordt gedacht over bijvoorbeeld de NAVO, Vietnam, Zuid-Afrika, de overheidsbemoeiing, de belasting-politiek, de ontwikkelingshulp, de inflatoire financiering enz., maar zelfs over de wenselijkheid van politiek op confessionele basis. Er ligt een politieke wereld tussen mannen als bijv. de heer H. Algra en mr. B. de Gaay Fortman, beiden lid van de ARP. Hierdoor is deze partij geworden tot een conglomeraat, waarin Anti-Revolutionairen van de oude stempel een Evangelisch Volkstehuis moeten zien te vinden tezamen met pacifisten, fellow-travelers, federalisten, crypto-marxisten tot zelfs republikeinen toe. Geen wonder, dat de ARP is geworden tot een huis dat in zichzelf verdeeld is. Vooraanstaande anti-revolutionairen verschijnen voor de VARA-microfoon om tezamen met socialistens eensgezind een kabinet af te kraken, waarin een aantal van hun geestverwanten zitting hebben.

Dat dit zover gekomen is, wordt door ons, NEV-ers, bijzonder betreurd. Het lijkt ons daarom nuttig, om in deze tijd van verwarring, samen nog eens na te gaan wat christelijke politiek in concreto dient te zijn.

Wat is het wezenskenmerk van christelijke politiek?

Dit is vandaag aan de dag voor velen een brandende vraag. Hoe dient het beleid te zijn van een christelijke regering of een christelijke politieke partij? Vooropgesteld kan worden, dat een christelijk beleid niet bij uitstek progressief of conservatief behoeft te zijn. Christelijke politiek is niet specifiek behoudend of vooruitstrevend en het neemt evenmin een wazige centrumpositie tussen deze beide standpunten in. Wie dergelijke opvattingen huldigt is bezig de politiek rijp te maken voor deconfessionalisering.

Het wezenskenmerk van christelijke politiek kan o.i. het beste als volgt worden gedefinieerd: CHRISTELIJKE POLITIEK BEWEEGT ZICH CONSEQUENT BINNEN DE GRENZEN VAN GOD'S WETTEN EN GEBODEN! Dit wil dus zeggen, dat christelijke politiek zich in al haar handelingen laat leiden door de bede: Spreek Heere, Uw knecht hoort.

Het behoeft geen betoog, dat dit bovenstaande niet alleen geldt voor een beginsel-program of een verkiezingsmanifest, maar **eveneens** voor ons praktisch politieke handelen. Het geldt met name, wanneer we in de politiek samenwerken met niet-christenen. Hoewel deze samenwerking, in verband met de steeds verder gaande secularisatie, meer en meer nodig zal zijn, ontslaat dit een christelijke politieke partij onder geen enkel beding van haar heilige plicht zich te blijven bewegen binnen de grenzen van God's geboden. Al zouden we, door een heel kleine grensoverschrijding, een minuscule compromisje, nog zulke enorme politieke voordelen kunnen behalen, het woord „Christelijk = Jezus Christus” in de partijnaam, maakt zulks ten ene male onmogelijk.

Ook een beroep op het feit, dat Christus de wet heeft volbracht en dat het onvoorwaardelijk gehoorzamen aan God's geboden moet leiden tot wetticisme en onevangelische on-

verdraagzaamheid, moet, zeer zeker zover het ons politieke handelen betreft, worden afgevoerd. Zegt Christus niet met nadruk tot ons: „Wanneer gij Mij liefhebt, zult gij mijn geboden bewaren”. (Joh. 14 : 15, 21 en 23)?

Wanneer we dit bovenstaande toetsen aan het politieke handelen van de ARP, dan moeten wij tot onze diepe droefheid constateren, dat deze partij zich in het recente verleden keer op keer heeft schuldig gemaakt aan een compromis-politiek, waarbij de grenzen van God's geboden werden overschreden. Een compromis-politiek, die ten doel had de samenwerking met de niet-christelijke regeringspartners tot iedere prijs te continueren. Ter illustratie laten wij hieronder enige voorbeelden volgen:

- Het dragen van medeverantwoordelijkheid voor subsidies aan Godslasterlijke en ronduit onzedelijke kunst. (Kabinet Cals)
- Het verlenen van zendtijd aan de Nederlandse Vereniging voor Sexuele Hervorming, een organisatie die bandeloosheid en zedeloosheid propageert. (Kabinet De Jong)
- Het in de hand werken van Zondagsontheiliging door een vlotte verstrekking van volcontinuë-vergunningen. (Kabinetten Cals, Zijlstra en De Jong)

B. S. van der Bijl, secr. N.E.V.

Een andere maatstaf welke binnen AR-kring de laatste jaren wordt gehanteerd, is het begrip „haalbaar”. Dit begrip is het resultaat van een opportunistisch denkschema, de christen onwaardig. Want bij een christen gaat het er niet om of iets haalbaar is of niet, maar mag het alleen maar gaan om **het heilig recht**. Helaas werden onder de dekmantel van „haalbare politiek” de Papoea's aan Indonesia uitgeleverd, de Zuid-Molukkers uit het politieke gezichtsveld verwijderd en onze Zuid-Afrikaanse broeders en zusters gebrandmerkt als neo-nazies. Zelfs werden subversieve acties van het communistisch geïnfiltreerde „defence and aid fund” binnen de Zuid-Afrikaanse Republiek met f 100.000,— gesteund (Kabinet Cals). Een aantal AR-topmensen deed daar nog eens een extra schepje bovenop, door te trachten om in samenwerking met PSP-ers, Nieuw-Links-figuren en het Provotariaat, deze Luns-ton te verdubbelen.

De nieuwe eschatologie

Er is echter nog een ander aspect aan de kwestie rondom de christelijke politiek. Sinds een aantal jaren openbaart zich, via de V.U., binnen de ARP een eschatologische visie waartegen wij, op grond van God's Woord, ernstige bezwaren moeten aantekenen. Het zou ons te ver voeren, om in dit artikel deze visie uitvoerig te behandelen. In het kort komt het hierop neer, dat men in christelijk-radicalen kringen het accent onevenredig zwaar legt op het hiernumaals in plaats van op het hiernamaals. M.a.w., de christen moet zich concentreren op „het hier beneden”. Het Koninkrijk Gods komt niet ná de jongste dag, maar zal in deze bedeling reeds gestalte moeten krijgen. Dit Koninkrijk is een bereikbare zaak, wanneer wij als christenen, ook in de politiek, ons willen inzetten voor deze heilstaat waarin „het heil” en „de gerechtigheid” zullen heersen. De christen-radicaal ziet deze heilstaat tot stand komen door evolutie. God zal door **onze handen** deze heilstaat opbouwen. Wanneer onze handen stil liggen, is God dood.

Omdat echter ook de marxisten strijden voor een heilstaat is het zaak, om met hen tezamen één front te vormen. Het komt nu aan op solidariteit tussen **alle** heilstaatsbouwers, ongeacht uit welke levensovertuiging dit ideaal wordt nagestreefd. Vroeger moes-

ten we van mensen christenen worden, nu wordt van ons gevraagd dat we van christenen mensen zullen worden.

Geen wonder dat het voor de christen-radicaal eenvoudig een **gebod** is om politiek nauw samen te gaan met de PvdA. Ook het communisme is niet meer een „vijand binnen de poort”, gezien de graagte waarmee men toenadering wenst te zoeken met Oost-Europa. Daarom is het ook niet verwonderlijk, dat men in christen-radicalen kring zich zo eensgezind opstelt aan de zijde van het communistische Noord-Vietnam tegen de Verenigde Staten. De habitus als zou men anti-revolutionaire politiek bedrijven komt, door het zich conformeren met revolutionaire krachten en regimes, wel in een vreemd licht te staan.

Een andere uiting van dit onbijbelse eschatologisch denken is het vertrouwen, dat men wil stellen op een internationale rechtsorde onder auspiciën van de Verenigde Naties. Dit vertrouwen uit zich ook o.m. in de drang om Nederland onder te brengen in een Europese eenheidsstaat, eventueel later uit te breiden tot een wereld-eenheidsstaat. Deze wereld-eenheidsstaat zal dan tenslotte de basis moeten zijn voor de wereld-heilstaat. Men propageert hier de (valse) keuze tussen één wereld of géén wereld.

Wat zegt de Bijbel hierover?

God's Woord spreekt over deze dingen een geheel andere taal. Deze wereld groeit niet naar een heilstaat maar snelt naar haar einde. Ze zal in haar elementen brandende vergaan. Door deze wereld loopt een scheur en al proberen vele theologen (ook aan de V.U.) de geschiedenis van Genesis 1-3 tot een onwetenschappelijke mythe te verklaren, de zondeval is en blijft op deze wereld een verschrikkelijke realiteit. Een realiteit, die wij zowel in ons persoonlijk leven als in onze hoedanigheid van wereldbewoner, dagelijks aan de lijve ondervinden. Iedere dag opnieuw wordt de vrede in steeds ernstiger mate met een judaskus van 't recht begroet.

God's Woord zegt ons dat de troost voor de christenen niet te vinden is in pogingen een nieuwe heilstaat op deze aarde op te bouwen. Wanneer we dat doen, dan staan we voor een uitzichtloze toekomst. Maar Goddank, wij mogen verwachten een **nieuwe** hemel en een **nieuwe** aarde die bevolkt zullen worden door hen, die gekocht zijn door het bloed van het Lam. Dat is het enige en geweldige toekomstbeeld dat wij van uit deze gescheurde wereld voor ogen mogen houden.

Maar, zult u zich afvragen, hoe moet onze houding als christenen nu zijn in de politiek? Ook voor deze vraag kunnen we het antwoord vinden in de Bijbel. God's Woord vraagt van ons dat wij, ook in de politiek, de Zoon verwachten. En wachten op de Zoon betekent de Eer van God te laten uitbreken met alle middelen die ons ten dienste staan. Dat is de **opdracht** van ieder christen en van iedere christelijke politieke partij. God's eer „in huis en kerk, in school en staat”.

Deze eer gedooft niet, dat er op enigerlei wijze compromissen worden gesloten met „de wereld”, al moeten er ook kabinetten door vallen.

Waarom het N.E.V.?

Uit het bovenstaande zult u wel begrepen hebben, dat wij helaas niet langer de medeverantwoordelijkheid konden dragen voor het AR-partijbeleid. Maar, zult u ons vragen, waarom hebt u zich federatief verbonden met het GPV? Waarom heeft u geen eigen partij opgericht met een eigen program?

Het antwoord hierop kunt u o.a. vinden in de uitslag van de laatstgehouden Kamerverkiezingen. De nieuwe christelijke partijen kregen eenvoudig geen been aan de grond (CDU en NCU). Zelfs de zo ruim mogelijk gestelde oecumenische basis van de CDU mocht niet baten.

Ook een aansluiting bij de SGP kwam ons minder juist voor, omdat deze partij haar taak in de politiek primair ziet als een getuigenis overigens, waarvoor wij zeer veel respect hebben. De SGP heeft echter nooit de pretentie gehad enige politieke invloed te verwerven, hetgeen duidelijk staat omschreven in artikel 2 van haar beginsel-program.

Het ging ons NEV-ers echter in de eerste plaats om een doorwerking van de anti-re-

volutionaire of christelijk-historische beginselen, welke in de ARP helaas langzaam maar zeker in het vergeetboek waren geraakt.

De enige reformatorisch-christelijke partij die getoond heeft trouw te willen blijven aan deze beginselen, bleek te zijn het **Gereformeerd Politiek Verbond**. Alhoewel wij NEV-ers destijds onze bezwaren hadden tegen de oprichting van dit verbond, meenden wij nu oprecht dat, wil een voluit Calvinistische politiek voor ons volk behouden blijven, er hoe dan ook, aansluiting moest worden gezocht bij het GPV.

Hoewel de Centrale Verbonds Raad nimmer een uitspraak deed over de toelating van niet-vrijgemaakten tot het GPV, hebben wij gemeend niet op een GPV-lidmaatschap te moeten aansturen. Immers, wanneer we dat zouden doen, liepen we de kans, dat, door ons toedoen, een aantal GPV-ers zich uit het GPV zou terugtrekken. Hierdoor zou onze „samenbundelings-actie” juist een tegenovergesteld effect bereiken. Een andere reden was, dat, door deze federatie-vorm, wij ons niet zouden behoeven te mengen in zaken, welke rechtstreeks de Vrijgemaakte Geref. Kerken aangaan.

In eerste instantie hebben wij als NEV gezegd: Laten we alleen maar het GPV steunen en meer niet. Hierdoor voorkomen we, dat er spanningen ontstaan binnen het GPV, hetwelk wij ten koste van alles wilden vermijden. Hoe de zaken zich verder zouden ontwikkelen, kon alleen de toekomst leren. Het kwam in eerste instantie aan op samenbundeling van krachten.

Hoe is nu de verhouding tussen GPV en NEV?

Vanaf de aanvang af heeft het NEV-bestuur een soort alliantie, een soort federatief samengaan tussen GPV en NEV voor ogen gestaan. Vanzelfsprekend moet zoiets groeien. Nu, na ruim 1½ jaar „alliantie”, is de situatie aldus:

Er is een GPV met aan het hoofd de Centrale Verbonds Raad (CVR) en een NEV, geleid door een landelijk bestuur. Deze beide lichamen zijn verenigd in een federatie. Aan het hoofd van deze federatie staat de GPV/NEV-contactvergadering, een soort federatiebestuur dus, bestaande uit de leden van de CVR en het NEV-bestuur. Daarnaast zijn of zullen nog een aantal gecombineerde GPV/NEV-commissies in het leven worden geroepen, die zich zullen bezig houden met bepaalde specialistische zaken.

Het beleid wordt gevoerd door de GPV/NEV-contactvergadering, die bij alle politieke aangelegenheden als één lichaam optreedt. De werkzaamheden verbonden aan de verkiezing van leden voor staten, raden en openbare lichamen is in de meest uitgebreide zin van het woord opgedragen aan de GPV/NEV-contactvergadering. Een persbericht dat i.v.m. deze zaak werd uitgegeven door GPV/NEV, luidde als volgt:

„Het is niet juist om te spreken van afgevaardigden van het GPV in vertegenwoordigende lichamen, zoals Provinciale Staten en Staten-Generaal, omdat zij als afgevaardigden zedelijk gebonden zijn aan de kiezers die door de contact-vergadering GPV/NEV zijn aangesproken. Voor het kerklidmaatschap van deze afgevaardigden worden geen voorwaarden gesteld”.

Het NEV is een interkerkelijke politieke organisatie met als grondslag „De Heilige Schrift als de enige en volkomen regel des geloofs”.

NEV-ers en GPV-ers hebben binnen de GPV/NEV-federatie dezelfde rechten en plichten. De samenstelling en de aard van het GPV mag dan enigszins anders zijn dan die van het NEV, beide organisaties strijden schouder aan schouder voor de zaak van de nationaal-gereformeerde politiek, voor een nieuw reformatorisch reveil tegen de geest van deze tijd.

Onze christelijke taak

Wij leven in een wereld waarin de geest van de anti-christ rondgaat.

Tegen deze geest zal ieder systeem, iedere ideologie en ook iedere theologie die de mens als middelpunt stelt, het vroeg of laat afleggen.

Wat het niet aflegt is het lied van de Bruiloft van het Lam: „Halleluja! Het heil en de heerlijkheid en de macht zijn van onze God”.

En daarom zal iedere vorm van menselijk

heilstaats-geknutsel van te voren gedoemd zijn te mislukken, elk aards-eschatologisch denken uitlopen op een bittere teleurstelling.

Alhoewel wij vreemdelingen zijn op deze aarde, hebben wij als christenen, ook in de politiek, een taak op deze wereld. Wij zijn burgers van het Koninkrijk der hemelen en hebben als zodanig op deze aarde een dienstplicht te vervullen. De dienstplicht voor de Allerhoogste. Want hij, die op Hem vertrouwt, Zijn wetten onderhoudt, vindt daarin grote loon.

Dat geldt ook voor een christelijke politieke partij wanneer zij waarachtig belijdt de woorden, die wij zo vaak zongen en nog zingen op onze politieke vergaderingen:

Mijn hart o Hemelmajesteit
Is tot Uw dienst en lof bereid.

BOEKBESPREKING

(I)

Dr C. van der Waal: Liquidatie der Reformatie. (Over de oecumenische beweging en haar theologie.) Uitg. J. Boersma, A.D. MCMLXVI; Enschede. Prijs f 13.90.

Het bovengenoemd boekwerk van dr Van der Waal uit Pretoria is bijzonder fraai uitgegeven door Boersma. Zoals niet alle lezers zullen weten is dit het tweede werk over de oecumenische beweging van de hand van collega Van der Waal dat bij Boersma van de pers is gekomen. Het eerste is: **Antithese of Synthese?** van 1951. De omslag van het eerste werk en van dit werk dragen een copie van een ets van Albrecht Dürer. De schrijver houdt blijkbaar van het werk van deze kunstenaar die leefde in de woelige tijd aan het eind van de middeleeuwen, en die bedoelde veel van wat in de heilige Schrift geopenbaard is in z'n werk tot uitdrukking te brengen.

De schrijver stelt als hoofdthema in dit boek dat de Wereldraad de pretentie voert de voortzetting en de voltooiing van de reformatie der zestiende eeuw te zijn, en dat zij het niet is. Dat zij integendeel de liquidatie van de reformatie der zestiende eeuw betekent. Ik weet niet of het waar is dat de Wereldraad deze pretentie voert. Er is zoveel gepubliceerd door oecumenische vergaderingen dat het mij niet mogelijk is zelfs maar in de verte van al deze min of meer officiële publikaties kennis te nemen. Ik lees in het boekwerk van dr Van der Waal niet dat hij deze stelling betreffende de pretentie van de Wereldraad uit officiële stukken van de Wereldraad bewijst. Hij beroept zich op uitlatingen van een tweetal nogal prominente figuren uit deze kringen uit Amerika. Henry P. van Dussen is de éne en C. C. Morrison is de andere. Ik ben niet overtuigd dat de **Wereldraad** deze pretentie voert.

Maar laat ik voor we verder gaan opmerken dat het boek bijzondere verdiensten heeft. Het heeft een heldere betoogtrant. De schrijver trekt duidelijke lijnen. Geeft veel documentatie. Publikaties van enkele jaren geleden, die vergeten worden, en die waard zijn niet vergeten te worden, haalt hij uit de vergetelheid te voorschijn. Het boek bevat drie hoofdstukken en een vierde stuk bevattende 11 „bijlagen”, een register van personen en zaken en een register van bijbelteksten. De titels van de hoofdstukken zijn: I De Kerkhistorische pretentie der oecumenische beweging; II Het Schriftgebruik der oecumenische beweging en III Onze houding tegenover de oecumenische beweging.

Wat de kerkhistorie betreft is dr Van der Waal van mening dat de wortels van de oecumenische beweging teruggaan tot Erasmus en Sebastiaan Franck. Hij meent dat deze twee, de humanist Erasmus en de spiritualist Sebastian Franck, de „kerkhistorische plaats van de oecumenische beweging duidelijk markeren”, blz. 27. Humanisme en spiritualisme zouden de twee historische wortels zijn van deze beweging. Ik betwijfel of deze stelling van dr Van der Waal wetenschappelijk bewezen kan worden. Het is een duidelijke lijn, daar niet van. En het is een eenvoudige lijn. Daar ook niet van. Het volk houdt van duidelijke en eenvoudige lijnen. De vraag is echter of het trekken van deze lijn bewezen kan worden. Mij dunkt het zal niet mogelijk zijn alles van Erasmus op rekening van de oecumenische beweging te zetten en evenmin alles van Sebastiaan Franck. Natuurlijk zijn er in de oecumenische beweging humanistische elementen die aan Erasmus kunnen doen denken. Visser 't Hooft wilde die éne gedachte van Erasmus voor de Wereldraad gebrui-

ken, dat een gesprek in de richting van kerkelijke eenheid eerst dan met vrucht kan beginnen wanneer er over de fundamentele leerstukken overeenstemming is. Dat echter deze overeenstemming in enkele fundamentele leerstukken de grondslag voor kerkelijke eenheid zou moeten vormen, wilde Visser 't Hooft niet. Me dunkt dat op zichzelf genomen, ieder christen met deze uitspraak kan instemmen.

Wat Sebastiaan Franck betreft ligt het anders. Het wil mij voorkomen dat de schrijver te gemakkelijk uit oppervlakkige overeenstemming tussen sommige uitspraken van Seb. Franck en uitspraken van voorstanders van de Wereldraad concludeert tot afhankelijkheid van de laatsten van de eerstgenoemde. Uit overeenstemming volgt nog geen afhankelijkheid. Bovendien is de overeenstemming in sommige uitspraken heel oppervlakkig. Daar komt nog wat bij. Schrijver heeft Seb. Franck onder de geestdrijvers of spiritualisten geplaatst. Het is bekend dat men dat over het algemeen doet. Tunderman heeft echter in zijn werk over „Marnix van St. Aldegonde en de subjectivistische stromingen in de 16e eeuw” (blz. 106, 111 en vooral 119) aannemelijk gemaakt dat Seb. Franck een gnosticus is geweest. Het grondmotief van Seb. Franck's subjectivisme is gnostisch. En wat de betekenis van Seb. Franck voor de latere eeuwen betreft, zegt Tunderman, dat men deze meer dan ergens elders zoekt bij de moderne godsdienstfilosofie. Deze moderne godsdienstfilosofie gaat echter van evolutie uit en meent evolutie te vinden in de geschiedenis der godsdiensten. En Franck doet dit juist niet. Kent niet het thema van evolutie. Hij kent een tegengesteld thema namelijk dat van een „val”, vanuit een hoger naar een lager. Reeds daarom meent Tunderman met voorzichtigheid te moeten aannemen dat de invloed van Seb. Franck op de moderne godsdienstfilosofie wel wordt beweerd, maar niet bewezen. Dat bij deze gnosticus uit het laatste der middeleeuwen een van de wortels van de oecumenische theologie van deze tijd zou liggen, is een stelling van dr Van der Waal, waarvan wij zeggen dat ze niet bewezen is en onwaarschijnlijk geacht moet worden.

In dit eerste hoofdstuk wordt in het voorbijgaan op de invloed van Karl Barth en Bultmann gewezen. Dat is merkwaardig. Het komt mij voor dat de invloed van Karl Barth in de kringen van de oecumenische beweging heel groot is en dat, wanneer men over de geschiedenis van de oecumenische beweging spreekt, men aan deze invloed niet kan voorbijgaan. Tussen de 16e eeuw met haar humanistische en subjectivistische stromingen enerzijds en onze 20e eeuw anderzijds ligt wel heel veel in. Heel veel dat een diepe invloed op de mens en de theologie van onze tijd heeft. Ik noem de invloed van de Aufklärung en die van het zg. Nieuw Protestantisme. Wat heeft de Aufklärung een verandering ingezet in het Europees denken! De moderne mens is helemaal niet te begrijpen zonder de invloed van de Aufklärung in rekening te brengen. En de oecumenische beweging is op haar beurt niet te begrijpen zonder de moderne mens van de 20e eeuw in rekening te brengen. Toen is de relatie met de goddelijke openbaring in de Heilige Schrift grondig gewijzigd. De jonge generatie, die nu in Europa zich zo stormachtig op de voorgrond dringt en steeds sterker de leiding van de volken van Europa op zich neemt, heeft in overwegende mate geen relatie meer met de godsdienst van de Openbaring. En dan het nihilisme van onze eeuw. Overal komt thans een soort mensen op de voorgrond, dat helemaal verleerd heeft de vraag naar een transcendente zin van het wereldgebeuren zelfs maar op te werpen. Een generatie die geen belang meer stelt in de achtergrond der dingen. Die pragmatistisch denkt en leeft en sterft.

We leven nu in een tijd waarin de mensen niet meer kunnen inzien waarom zij zich moeite zouden moeten getroosten om kennis te verkrijgen omtrent God. De oecumenische beweging is, dunkt mij, in haar opkomst uit het verleden en in haar bestaan in het heden, niet los te maken van deze geschiedenis der 19e eeuw, uit welke geschiedenis het type mens is voortgekomen, dat zonder persoonlijk God en zonder metafysische zin kan leven. Dit nieuwe type mens is het einde van een eeuwenlange ontwikkeling waarin de Europese mens zich heeft vrijgemaakt van de aan Gods Woord gebonden voorstellingswereld. Men kan de kerkhistorische wortels van de oecumenische beweging geen recht doen als men over deze ontwikkeling van de Europese mensheid van de laatste honderd jaren met een grote stap heen gaat zoals Van der Waal heeft gemeend te moeten doen. Dit eerste hoofdstuk van het boek is, voorzichtig gezegd, zeer onbevredigend.

In het tweede hoofdstuk handelt de schrijver over het Schriftgebruik van de oecumenische beweging. De "theologie" van de oecumenische beweging bedient zich in allerlei publikaties die stammen uit deze kringen, van een eigen taal die vele bijbelse woorden in zich heeft opgenomen. Onderscheidene van deze termen, die in de uitspraken van oecumenische vergaderingen telkens gebezigd worden, is de schr. gaan onderzoeken met de bedoeling te toetsen of de woorden en begrippen van de oecumenische vergaderingen, welke aan de Schriften ontleend zijn, ook inhoudelijk overeenkomstig de Schriften gebezigd worden.

We noemen van de woorden en termen die aan de Bijbel ontleend zijn de volgende: gemeenschap, getuigenis, lichaam van Christus, "in alle waarheid leiden", "opdat zij allen een zijn", "opdat de wereld gelove" (Joh. 17) en de termen: zachtmoedigheid, nederigheid, elkaar aanvaarden, wij kennen ten dele, één brood één lichaam, oikomenè, "volk Gods" enz. Dit zijn uitdrukkingen die veelvuldig gebruikt worden in het z.g. oecumenisch jargon. Worden ze gebruikt met de inhoud die ze kennelijk in de Schrift hebben of niet? Dit was de vraag die schr. stelde. En die hij heeft getracht te beantwoorden na onderzoek. De conclusie waartoe schr. komt is dat deze woorden en begrippen veelszins van hun schriftuurlijke inhoud zijn ontdaan en gevuld zijn met een "gesaeculariseerde" inhoud. Eén voorbeeld uit de onderscheidene begrippen. Het begrip "verzoening" ziet in dit spraakgebruik niet meer op de verzoening tussen God en mens, maar op de verzoening tussen de volken. Dit heet dan hoogst actuele Schriftuitlegging in de 20e eeuw — De weg komt vrij om op deze manier de kwesties van de rassen — tegenstellingen aan de orde te stellen niet vanuit de goddelijke Openbaring maar vanuit de theorieën die aan een pseudo-openbaring ontleend zijn omtrent de rassengelijkheid. Men is op deze wijze van het gehoorzaam luisteren naar het Woord Gods op een haast onmerkbaar subtiele wijze overgestapt naar het luisteren naar een ideologie met betrekking tot de gelijkheid van alle mensen die meer revolutionair dan evangelisch is. Met belangstelling en waardering hebben wij dit deel van het boek gelezen, met de kritische bespreking van de bovengenoemde Schrifttermen en Schriftbegrippen welke in de oecumenische vergaderingen dikwijls met een onschriftuurlijke inhoud worden gevuld. Dit deel van het boek lijkt mij het beste deel. Men kan hier veel aan hebben. We bevelen het met nadruk aan wanneer men zich bezig houdt met bestudering van oecumenische publicaties. Ook voor jeugdverenigingen en mannenverenigingen aanbevolen! A'dam, J. Meester. (wordt vervolgd)

KORT VERSLAG

van de vergadering van deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland te Kampen op donderdag 11 januari 1968 in het gebouw van de Hogeschool Broederweg 15.

aanwezig: alle deputaten-curatoren en de hoogleraren J. van Bruggen, dr. L. Doekes en J. Kamphuis.

Art. 1 opening.

Te halfelf opent de president-curator, ds. D. van Dijk, de vergadering; uit Gods Woord leest hij Jesaja 54 : 9-17 daarna gaat hij ons voor in gebed.

Art. 2 openingswoord.

De president-curator, ds. D. van Dijk, verwelkomt de broeders en wenst hun toe, dat de Here hun geeft de wijsheid uit de Schrift, opdat zij in de moeilijke situatie, waarin de Theologische Hogeschool verkeert, de school zó mogen verzorgen als het de Here welbehagelijk is. De Here schenke opklaring in de moeiten, zodat het werk aan de school goede voortgang moge hebben.

Ds. D. van Dijk verbindt hieraan een woord van dank voor de gelukwensen, die hij van deputaten-curatoren en hoogleraren mocht ontvangen ter gelegenheid van zijn 80-ste verjaardag en voor het geschenk, dat hem namens deputaten-curatoren en deputaten-financiële werd aangeboden door ds. J. ten Hove en br. J. Oosterom.

De assessor, ds. F. de Vries, wenst ds. D. van Dijk geluk namens het college van deputaten-curatoren en spreekt de dankbaarheid tegenover de Here uit, dat de president tot op zo hoge leeftijd „groen en fris" onze vergaderingen heeft mogen leiden; hij bidt ds. D. van Dijk toe, dat hij nog geruime tijd zijn arbeid, tot zegen van de Theologische Hogeschool, mag voortzetten.

Art. 3 notulen.

De secretaris, ds. H. Veltman, leest de notulen van de vergadering van 12 december 1967; zij worden vastgesteld.

Art. 4 bericht aan B. en W. van de gemeente Kampen.

Aan Burgemeester en Wethouders van de gemeente Kampen zal officieel worden medege-deeld, dat prof. dr. L. Doekes 12 december 1967 is opgetreden als rector van de senaat.

Art. 5 ingekomen stukken.

- De ingekomen stukken komen in behandeling:
- een schrijven van prof. C. Veenhof,
 - een schrijven van prof. dr. H. J. Jager; deze brieven zullen in behandeling worden genomen, nadat zij vermenigvuldigd zijn en aan alle deputaten-curatoren zijn toegezonden;
 - een brief van de kerkeraad te Overschie (scriba T. Bouterse); deze zal worden verwezen naar de verklaring van de senaat der Theologische Hogeschool inzake het z.g. attestensluit, gevoegd bij het kort verslag van de vergadering van deputaten-curatoren d.d. 23 nov. 1967;
 - een schrijven van ds. W. V. te L.; dit wordt als kennisgeving aangenomen;
 - een afschrift van een brief van de kerkeraad te Schiedam aan de kerk te Kampen (scriba J. Bos); ook dit wordt als kennisgeving aangenomen;
 - van het bestuur van de Geref. Kweekschool te Groningen een uitnodiging tot bijwoning van de opening van het nieuwe schoolgebouw op 10 januari 1968; ds. D. van Dijk heeft deze opening namens deputaten-curatoren bijgewoond;
 - bericht van verloving van student Ad Baas met mejuffr. T. Mollema; de secretaris heeft de gelukwensen van deputaten-curatoren overgebracht;
 - een dankbetuiging van de fam. Kamphuis voor het blij van deelneming, dat zij ontving bij het overlijden van zr. H. Kamphuis; als kennisgeving aangenomen;
 - k. bericht van drs. G. J. van Middelkoop, dat hij de benoeming tot tijdelijk docent in de klassieke talen aanvaardt; afschrift van een schrijven van het bestuur van het Gereformeerde Lyceum te Rotterdam aan drs. G. J. van Middelkoop waarin dit bestuur hem mededeelt, dat het geen bezwaar heeft tegen het opvolgen van de benoeming tot docent in tijdelijke dienst aan de Theologische Hogeschool; van beide hiervan wordt met dankbaarheid kennisgenomen;
 - enkele exemplaren van „de Wachter"; deze zullen in het archief worden gedeponneerd;
 - m. schrijven van de kerkeraad te Groningen-Z. over het voorgaan van prof. dr. H. J. Jager voor de z.g. „Tehuis-gemeente" te Groningen op zondag 10 december 1967; de behandeling van dit schrijven wordt aangehouden.

Art. 6 voorziening in het onderwijs in de O.T.-ische vakken:

De senaat stelt voor, nu prof. H. J. Schilder door ziekte enige tijd verhinderd zal zijn college te geven:

- dat aan de lector drs. J. P. Lettinga verzocht zal worden bij het college Hebreuws, dat hij aan de eerste-jaars theologen geeft, ook aandacht te schenken aan de exegese van de behandelende hoofdstukken;
 - dat de tweede- en derde-jaars theologen verplicht zullen worden dit college ook te volgen;
 - dat aan drs. J. P. Lettinga verzocht zal worden, zolang prof. H. J. Schilder hiertoe niet in staat is, het tenteren en examineren in de O.T.-ische vakken op zich te nemen.
- Deputaten-curatoren besluiten overeenkomstig dit voorstel van de senaat.

Art. 7 uitgegane stukken:

De secretaris, ds. H. Veltman, deelt mede, welke brieven sedert 12 december 1967 door hem namens deputaten-curatoren zijn verzonden.

Art. 8 sluiting.

Na dankgebed bij monde van ds. F. de Vries, sluit de president-curator, ds. D. van Dijk, de vergadering.

Namens deputaten-curatoren,
F. de Vries,
h.t. assessor.

KERKNIEUWS

Beroepen te Enumatil: ds. H. H. van der Linden, Kaapstad, Zuid-Afrika.

Theologische Hogeschool. Geslaagd voor het

kandidaatsexamen: de heer J. Kruidhof, Markt 7, Hattem.

Ds. S. S. Cnossen. Vrijdagavond 19 januari j.l. werd in een dienst, gehouden in de aula van het Christelijk Lyceum te Alkmaar, ds. S. S. Cnossen bevestigd als dienaar des Woords van de gemeenten te Alkmaar en Broek op Langedijk. Zijn bevestiger, ds. J. Groen van Groningen-Zuid bediende bij deze gelegenheid het Woord uit 2 Timotheüs 2 : 8-13. Na de bevestiging hield ds. Cnossen zijn intrrede-preek over Hand. 19 : 20a. Toespraken werden niet gehouden.

Anna Paulowna. De kerkeraad van Anna Paulowna heeft in zijn vergadering van 4 en 7 december 1967 en 10 januari 1968 breedvoerig beraadslaagd over het antwoord, dat hij ontving van de classikale vergadering van 22 november 1967, betreffende de verzoeken:

- een afkeurende houding aan te nemen tegen het ondertekenen van de „Open Brief" door ds. A. H. Algra van Wormer. Genoemde „Open Brief" stelt, naar het oordeel van de kerkeraad, de Gereformeerde belijdenis disputabel en brengt ons kerkelijk samenleven in opspraak en grote verwarring.
- een veroordeling uit te spreken over de uitspraken van de Gereformeerde kerken te Koog-Zaandijk en Wormerveer, betreffende haar houding t.a.v. de besluiten van de Generale synode van Amersfoort-West.

Het antwoord van de Classikale vergadering, wat een terugwijzing van de verzoeken inhield, is voor de raad van Anna Paulowna een overtuigend bewijs, dat de kerken uit het classikaal ressort blijven weigeren nauwkeurig toe te zien op de gedragingen van genoemde predikant en kerken, naar eis van art. 44 D.K.O.

Het is daarom, dat de raad in haar laatste vergadering, met leedwezen besloot, vanaf heden zich niet meer op de Classikale vergaderingen te doen vertegenwoordigen, maar afgevaardigden te zenden naar de eerstvolgende Classis-vergadering, die door de Gereformeerde kerk te Alkmaar tegen 17 februari a.s. zal worden samengeroepen.

Zending. In de vergadering van de samenwerkende kerken van de Zuid-West-groep, gehouden op zaterdag 20 januari j.l. te Rotterdam, werd besloten over te gaan tot de beroeping van een tweede missionair predikant, om uitgezonden te worden naar Curaçao.

Alkmaar. Nadat de kerkeraad van Alkmaar de samenwerking met de zusterkerken had verbroken en er een nieuwe classis was gevormd, hebben enkele gemeenteleden besloten over te gaan tot het stichten van een huisgemeente. Ongeveer 45 leden hebben zich hierbij aangesloten. Zij zijn o.m. bezwaard over het heenzenden van ds. Van Ommen van Zaandam als consulent en catechisatie-predikant.

Hoorn. Een ouderling van de kerk te Hoorn heeft de gemeenteleden schriftelijk opgewekt zich van de kerkeraad af te scheiden en met hem de diensten te Enkhuizen te gaan bijwonen. De kerk van Hoorn behoort tot de classis Alkmaar-Zaandam, Enkhuizen heeft zich gevoegd bij de nieuwe, door Broek op Langedijk bijeengeroepen classis.

ADRESSEN

Ds. S. S. Cnossen, Frieseweg 55, Alkmaar, tel. (02200) 17656. Vollenhove-Cadoelen: scriba: J. v. Eerde, Heetveld 8, Vollenhove. 't Harde: scriba: D. Agter, Sportlaan 25, 't Harde, tel. (05255) 305. Wetsinge-Sauwerd: diakonie: J. de Vries, Wetsingerweg 1, Sauwerd (Gr.). Leek: scriba: P. v. d. Eenden, Benckemastraat 13, Leek (Gr.).

